

RELACIJE REALNIH RESURSA I PROCJENE KORISNOSTI TJELESNOG VJEŽBANJA GIMNAZIJALKI

Danijela Bonacin i Dobromir Bonacin

Kineziološki fakultet Univerziteta u Travniku, B&H

Sažetak

Problem rada je definiranje relacije realnih resursa i procjene korisnosti gimnazijalki a u cilju prepoznavanja dinamičkih relacija tih varijabli kako bi se eventualno ponudili neki zaključci te shodno tome i adekvatni prijedlozi. Za potrebe rješavanja problema korišten je uzorak entiteta od 647 djevojaka od prvog do četvrtog razreda gimnazije opisan sa 12 varijabli koje opisuju realne resurse i 6 varijabli koje opisuju korisnost vježbanja. Podaci su prikupljeni anketom (autorica: Danijela Bonacin). Nakon normalizacije izvršena je klasična kanonička korelacijska analiza kako bi se utvrdile linearne kombinacije između dva skupa varijabli. Napravljene su četiri analize na način da je najprije obrađen samo prvi razred, zatim prvi i drugi zajedno; prvi, drugi i treći zajedno te prvi, drugi, treći i četvrti zajedno. Dobiveni rezultati pokazuju postojanje samo jednog kanoničkog faktora u prvom slučaju a u ostalim situacijama dva, tj. dva načina povezivanja skupova. Očita je drugom razredu pojava dinamičkih relacija koje trajno ostaju što se objašnjava samoostvarenjem, odnosno izgradnjom vlastitog sustava vrijednosti unutar sociološke sredine.

Ključne riječi: *gimnazijalke, realni resursi, vježbanje, korisnost, kanonička analiza*

Uvod

Prvi korak ka bilo čemu, u bilo kojem području, kako u području brige za vlastito zdravlje, tako i u području ekonomije je procjena trenutnog stanja. Primjera radi, kad sportski menadžer tek dolazi u klub zatiče određeno stanje. Na temelju različitih izvještaja o tom zatečenom stanju on donosi bitne odluke o daljnjem poslovanju (Bonacin, Dacić i Bonacin, 2008). Dakle, kako bi mogli razmišljati o bilo kakvom organiziranju vježbanja za mlade, moramo vidjeti prije svega o kojoj je populaciji riječ, koje su karakteristike i stavovi te populacije o vježbanju (procjena korisnosti), koji su postojeći resursi te kakve su relacije među njima. Pri tom moramo razmišljati o kvaliteti života i potpori zdravlju kao temeljnom zahtjevu koji mora biti očuvan kako bi bilo kakvo djelovanje imalo genetički, povijesni, tjelesni, psihološki, sociološki, kineziološki i svaki drugi smisao (Bilić i Bonacin, 2007). Kad su realni resursi u pitanju (kadar, sadržaji, programi, objekti) posljedice svih revolucija u ljudskom bivstvovanju a to su redom revolucija alata, razvoj vlastitih izvora hrane, razvoj stroja socijalne zajednice, razvoj strojeva, integracija znanja u informacijske sustave i umjetnu inteligenciju te ova koja još uvijek traje – moralna revolucija (Bilić i Bonacin, 2007), učinile su čudo! Čovjek načelno ima ono što mu treba, kada mu i koliko treba, kako i gdje mu treba. I ima adekvatne informacije uz pomoć kojih može upravljati sa praktično svim u svome životu, ovisno o razini na kojoj se nalazi i o vremenu koje ima na raspolaganju. Slobodno vrijeme kao dio ukupno raspoloživog vremena u životu čovjeka, koje on ne osjeća kao obvezu i posvećuje mu se po slobodnom izboru (Bilić i Bonacin, 2007), predstavlja jako bitan dio čovjekovog života jer o njemu može razmišljati i popunjavati ga kako želi. Što dakle, žele gimnazijalke u tom vremenu? O čemu razmišljaju? Današnji način života, statičan, sjedilački, uzrokuje osim načelnog općeg komfora i pojavu različitih vrsta problema kako fizičkih tako psihičkih i socioloških. U ne tako stara vremena većinu poslova moglo se obaviti jedino uz uvjet da se promijeni makar na kratko mjesto boravka, u fizičkom smislu; moralo se „skoknuti“ do banke platiti račune, do liječnika na pregled, do fakulteta ispredavat studentima itd. Današnji život omogućava plaćanje računa preko interneta, razgovor s liječnikom i to npr. preko Skypa (!), moguće su čak i operacije putem videolinka i robota.

Videolinkom se može i uživo odraditi prezentacija studentima koji imaju potrebne rekvizite. Tehnički gledano, ne mora se nitko maknuti iz fotelje. Jednako tako je sa mlađim generacijama; komuniciraju preko mobitela, Skypa, Facebooka, Twittera i ostalih tehnoloških čuda, gledaju filmove umjesto da šetaju, upoznaju se i zaljubljuju preko Interneta, naručuju pizze te proizvode iz trgovina, itd. I na taj način popunjavaju svoje vrijeme i prostor, miješajući obveze i zabavu te ono što „žele“ i ono što „moraju“. Kako definirati slobodno vrijeme i kako ga provoditi? U kojoj je poziciji tu tjelesna aktivnost a u kojoj realni resursi? Rezultati prethodnih istraživanja upravo na ovoj populaciji pokazali da kod ovog uzorka postoje dva pristupa upravljanju slobodnim vremenom. S jedne strane pragmatičan a s druge egoističan stav, što znači da s jedne strane između ostalog misle da je svaki način dobar ako dovede do cilja te da treba upravljati i materijalnim resursima i ljudima, a s druge strane svjesni su da je rekreacija dobra za održavanje sposobnosti i da vježba u slobodno vrijeme popravlja kvalitetu života, no žele program samo za sebe, ne i izradu programa za svakog pojedinca (Bonacin, Bonacin i Bilić, 2009). Dakle, u ovom razdoblju života mladi ljudi već imaju stavove o tome kako treba upravljati slobodnim vremenom. Za zaključiti je da imaju stav i o relacijama realnih (postojećih) resursa i procjene korisnosti vježbanja.

Predmet, problem i cilj rada

Gledajući samo s pozicije sportskog menadžmenta, no i menadžmenta bilo kojeg drugog područja, prvi korak ka ulaganju u nešto je provjera trenutnog stanja objekta ili projekta u koji se želi ulagati. To se odnosi kako na trenutno stanje postojećih i potrebnih materijalnih resursa tako i na trenutno stanje ljudskih resursa, na njihove sposobnosti, mišljenje, potrebe, želje te naročito promjene koje im se događaju. U ovom slučaju riječ je o 647 gimnazijalki od prvog do četvrtog razreda, s područja Hercegovine. Problem rada je prepoznati postojanje i definirati relacije realnih resursa i procjene korisnosti vježbanja kod gimnazijalki a u cilju definiranja dinamičkih promjena relacija između ta dva skupa varijabli. Koji i kakvi su njihovi stavovi i što im se događa u tom periodu a što utječe na njihove stavove?

Metode

Za potrebe rješavanja problema korišten je uzorak entiteta od 647 djevojaka od prvog do četvrtog razreda gimnazije (167 + 158 + 166 + 156) u Hercegovini opisan sa 12 varijabli koje se odnose na resurse (*stručnjaci koji se bave rekreacijom izvrsni su, ja sam dovoljno sposoban sam upravljati slobodnim vremenom, najbolje je slobodno vrijeme prepustiti slučaju, to je zanimljivo, wellness je izvrstan način provođenja slobodnog vremena, sportovi i sportske igre su izvrstan način zabave u slobodnom vremenu, ima i boljih načina od sporta za popunu slobodnog vremena, rekreacija u kod djece omogućava razvoj njihovih sposobnosti, odraslima je rekreacija dobra radi održavanja općih i radnih sposobnosti, treba izraditi posebne programe za svakog pojedinca, objekti /igrališta, bazeni/ su dovoljni za ispunjenje slobodnog vremena, treba graditi nove terene, dvorane i druge objekte, objekte previše koriste sportaši, a nama ne ostaje ništa*) te 6 varijabli koje se odnose na korisnost vježbanja (*ljudi moraju biti u dobrom fizičkom stanju, moram više vježbati u slobodnom vremenu, vježba u slobodno vrijeme poboljšava kvalitetu života, rekreacija u slobodno vrijeme doprinosi zdravlju, zdravi ljudi mogu dobro raditi, pojačana aktivnost djeluje na zaštitu od pretilosti i sl.*). Podaci su prikupljeni anketom (autorica Danijela Bonacin), pri čemu je svaka tvrdnja označena sa 5 modaliteta od "uopće se ne slažem" do "potpuno se slažem". Nakon normalizacije kategorijalnih podataka izvršena je klasična kanonička korelacijska analiza kako bi se utvrdile linearne kombinacije između dva skupa varijabli. To su skupovi varijabli koje opisuju resurse te varijabli koje opisuju korisnost, i to na način da su napravljene četiri analize. Najprije je napravljena analiza samo za prvi razred; zatim za prvi i drugi zajedno; prvi, drugi i treći zajedno te prvi, drugi, treći i četvrti zajedno a sve u cilju opisa nekog mogućeg kumulativnog kontinuiteta uspostavljanja relacija.

Rezultati

Tablica 1. Rezultati kanoničke korelacijske analize

Indikatori	I	I + II	I + II + III	I + II + III + IV			
Stručnjaci koji se bave rekreacijom izvrsni su	0.32	0.30	-0.39	0.38	-0.16	0.38	0.05
Ja sam dovoljno sposoban sam upravljati slobodnim vremenom	0.13	0.14	0.05	0.13	-0.46	0.10	-0.64
Najbolje je slobodno vrijeme prepustiti slučaju, to je zanimljivo	-0.18	-0.07	-0.18	-0.03	0.13	-0.09	0.07
Wellness je izvrstan način provođenja slobodnog vremena	0.40	0.27	0.14	0.37	0.31	0.32	0.11
Sportovi i sportske igre su izvrstan način zabave u slobodnom vremenu	0.56	0.54	0.03	0.48	0.03	0.51	0.11
Ima i boljih načina od sporta za popunu slobodnog vremena	-0.17	-0.20	0.08	-0.17	0.01	-0.20	-0.02
Rekreacija u kod djece omogućava razvoj njihovih sposobnosti.	0.66	0.56	-0.07	0.57	-0.61	0.58	-0.55
Odraslima je rekreacija dobra radi održavanja općih i radnih sposobnosti	0.76	0.85	0.07	0.85	-0.11	0.85	-0.12
Treba izraditi posebne programe za svakog pojedinca	0.09	0.03	-0.51	0.14	-0.03	0.17	0.12
Objekti (igrališta, bazeni) su dovoljni za ispunjenje slobodnog vremena	0.50	0.55	0.31	0.56	0.22	0.55	0.31
Treba graditi nove terene, dvorane i druge objekte	0.26	0.48	-0.10	0.51	0.15	0.51	0.09
Objekte previše koriste sportaši, a nama ne ostaje ništa	0.32	0.16	-0.51	0.14	-0.11	0.13	-0.04
Ljudi moraju biti u dobrom fizičkom stanju	0.65	0.67	-0.11	0.63	0.06	0.60	0.00
Moram više vježbati u slobodnom vremenu	0.50	0.52	-0.51	0.54	0.17	0.55	0.44
Vježba u slobodno vrijeme poboljšava kvalitetu života	0.67	0.69	-0.13	0.65	-0.45	0.73	-0.12
Rekreacija u slobodno vrijeme doprinosi zdravlju	0.69	0.78	0.29	0.79	0.08	0.80	0.00
Zdravi ljudi mogu dobro raditi	0.67	0.58	-0.30	0.59	-0.03	0.53	-0.06
Pojačana aktivnost djeluje na zaštitu od pretilosti i sl.	0.42	0.33	-0.61	0.34	-0.74	0.36	-0.76
R (koeficijent multiple korelacije)	0.70	0.63	0.31	0.62	0.29	0.61	0.23
R2 (koeficijent deteminacije)	0.49	0.40	0.10	0.38	0.08	0.37	0.05
HI (hi-kvadrat test za testiranej značajnosti)	173.50	246.74	87.65	322.88	90.49	386.73	90.37
DF (stupnjevi slobode)	72.00	72.00	55.00	72.00	55.00	72.00	55.00
W (Wilk's lambda)	0.33	0.46	0.76	0.51	0.83	0.54	0.87
P (probabilitet)	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00

U prvoj analizi dobiven je samo jedan kanonički faktor što znači da se na samo jedan način povezuju resursi i korisnost. U sljedeće tri analize, dakle od drugog do četvrtog razreda dobivena su dva faktora što znači da resursi i korisnost povezuju na dva različita načina. Dio prvog kanoničkog faktora je u prostoru resursa a dio u prostoru korisnosti. Ta linearna kombinacija opisana je u prostoru resursa sljedećim varijablama: odraslima je rekreacija dobra radi održavanja općih i radnih sposobnosti (.76), rekreacija u kod djece omogućava razvoj njihovih sposobnosti (.66), sportovi i sportske igre su izvrstan način zabave u slobodnom vremenu (.56), wellness je izvrstan način provođenja slobodnog vremena (.40) objekti (igrališta, bazeni) su dovoljni za ispunjenje slobodnog vremena (.50), stručnjaci koji se bave rekreacijom izvrsni su (.32), objekti za rekr. (0.30) Treba graditi nove terene, dvorane i druge objekte (.26). Dakle, pozitivno razmišljaju. U prostoru korisnosti sve je značajno i sve važno. Korisnost rekreacije prvenstveno vide u očuvanju zdravlja i razvoja, odraslih i djece. **To je čista posljedica prethodne edukacije i spoznavanja.** Rezultati daljnjih analiza pokazali su da se temeljni stavovi nisu promijenili što potvrđuje prvi faktor koji je praktično u sve ostale tri analize isti. U drugoj analizi drugi kanonički faktor pokazao je kako generalno ova grupa altruistički analizira stvari, primjerice žele program dati svima (program pojedincu -0.51) a ne izraditi posebne programe za pojedinca, smatraju da su objekti dovoljni (0.31), ali da ih previše koriste sportaši pa njima ne ostaje ništa (0.31), nisu zadovoljni stručnjacima (-0.59) ali su svjesni su da vježbanje utječe na zdravlje (0.29) no po njima pretilost ne ovisi o vježbanju (-0.51) ni o radu (-0.30). **Dakle već su počeli stvarati vrijednosne i stavove.** Traže komunikaciju i sudjelovanje stvaraju sustave. Analiziraju. U trećoj analizi drugi kanonički faktor pokazao je da se još uvijek ne mogu sami organizirati (-0.46), ne razmišljaju o sebi kao djeci (-0.61), vježbanje ne utječe na pretilost (-0.74) ni na kvalitetu života (-0.45) ali objekti su im još uvijek dovoljni i još je wellness izvrstan način za provesti dan (0.31). Dakle, nisu uključeni, htjeli bi ali ne mogu se organizirati.

Dok su u drugoj analizi pokazivali da analiziraju stvari, sad su već aktivniji i traže djelovanje. Okreću se prema socijalnom. Razmišljaju unaprijed a ne unazad (više nisu djeca). Nisu educirani ali žele biti. Možda bi trebalo razmisliti o uključivanju teorije tjelesne aktivnosti kroz školstvo, kako bi se osiguralo bolje i temeljitije razumijevanje svrhe vježbanja. Četvrta analiza je pokazala da se još ne mogu sami organizirati (-0.64), nadalje ne razmišljaju o sebi kao o djeci no nešto manje (-0.55), vježbanje ne utječe na pretilost (-0.74) no žele više vježbati (0.44), očito iz drugih razloga, ne zbog pretilosti. ***Počinju biti individualke.***

Rasprava i zaključak

Svrha rada bila je identificirati dinamičke relacije resursa i korisnosti vježbanja. Rezultati analize pokazali su kako u drugom razredu nastupa neka promjena koja trajno ostaje. Što se događa? Prije svega, potrebno je naglasiti kako populacija iz uzorka prolazi kroz biološko-psihološko-sociološki proces adolescencije (od latinskog *adolescero*, *sazrijevanje*, Enciklopedija, 1977) odnosno prolaze kroz tjelesne i psihičke promjene (razvoj spolnih organa, seksualna zrelost, težina, visina, fiziološke i motoričke promjene...) uvjetovane genetičkim nasljeđem te sociološkim prostorom u kojem žive (Đorđević, 1978). S obzirom da neprekidno stječu nova znanja a prirodno im se naglo razvija pažnja, mogućnost razmišljanja, inteligencija itd, oni sve više teže nepotčinjavanju te psiho-socijalno ali i ekonomskom osamostaljivanju. Trude se svim snagama izboriti željeni status u okolini u kojoj žive. Do srednje škole na njih utječu roditelji i rođaci, nastavnici u osnovnoj školi, vjeroučitelji, susjedi itd. Polazak u srednju školu znači veliku promjenu i svojevrsan šok za mlado biće. Kroz cijelu prvu školsku godinu oni se trude održati stanje u kojem su bili kad su došli u prvi razred. U svojim glavama oni su još uvijek osmoškolci i prokušavaju to ostati. No, "ne uspijeva im". Kako neprekidno uče, dakle ne stagniraju, razumljivo je da dolaze i do novih spoznaja koje su uvjet za stvaranje stavova. U drugom razredu, prije svega više nisu novi. Već su „aklimatizirani“, već znaju sva pravila, prava i obveze, sve profesore, rasporede, mjesta za izlaske i naravno, dobar dio kolega. Dakle, dobivaju sve što je potrebno za gradnju vlastitog sustava vrijednosti u okviru sociološke sredine u kojoj žive. Roditeljski i ini dotadašnji utjecaj koji je dominirao u prvom razredu, u drugom više "ne igra". Kako se vidi, dinamičke promjene sastoje se u ostvarivanju vlastitog sustava vrijednosti, napuštanja dotadašnjeg dolaskom novih paradigmi. Kako su rezultati pokazali između ostalog, da adolescenti nisu educirani pa zato ne žele, ne mogu i ne znaju vježbati, možda bi trebalo razmisliti o uvođenju teorije tjelesne aktivnosti kroz osnovno školovanje kako bi kontinuiranim učenjem shvatili i prihvatili svrhu vježbanja.

Literatura

- Bilić, Ž., Bonacin, D. (2007) Uvod u kineziološku rekreaciju. Mostar: Fakultet prirodoslovno-matematički i odgojnih znanosti.
- Bonacin, Da., Bonacin, D., Bilić, Ž. (2009) Relacije značajki slobodnog vremena i indikatora upravljanja kod srednjoškolki, *Međunarodna znanstveno-stručna konferencija „Upravljanje slobodnim vremenom sadržajima sporta i rekreacije“*, Zagreb, 21.02.2009.
- Bonacin, Da., Dacić, M., Bonacin, D. (2008) Procjena zatečenog stanja u profesionalnoj sportskoj organizaciji na temelju odabranih financijskih pokazatelja, *Sport Science, Vol.1, Broj !; Lipanj, 2008.*
- Đorđević, D. (1978) *Razvojna psihologija*. Gornji Milanovac: NIP Dečje novine.
- *** (1967) *Opća enciklopedija leksikografskog zavoda*. Zagreb: JLZ.

RELATIONS OF REAL RESOURCES AND EXERCISE BENEFIT ESTIMATION WITH FEMALE GRAMMAR SCHOOL STUDENTS

Abstract

The problem of this research was defining relations among benefit evaluation of exercise and real resources with the aim of identification of dynamic relations of those variable sets. The general idea was to offer some conclusions eventually and according to such conclusions, adequate suggestions too. It was used a sample of 647 girls, grammar school students from first to fourth classes, described with 12 indicators of real resources and 6 indicators for exercise benefit estimation. Data were collected with questionnaire (author: Danijela Bonacin). After data normalization, it was conducted classical canonical correlation analysis for determination of linear combinations between two sets of indicators. There were four analyses applied in the cumulative manner (only first class, then first and second classes together, then first, second and third, and finally all four classes together). Results have shown that first situation generate only one canonical factor, and all other analyses generate two linear combinations, i.e. two ways of connecting sets of indicators. Results of analyses shows us that in the second class there exists phenomenon of dynamic relations with long-term existence, that was interpreted as self-actualization and personal value system building, inside sociological surround.

Ključne riječi: *female grammar pupils, real resources, exercise, benefit, canonical analysis*